

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-82>

УДК 336.717

КОНКУРЕНЦІЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ НА РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

COMPETITION OF NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE CONSUMER LENDING MARKET

Сіваш Артем Сергійович

аспірант,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4907-5686>**Sivash Artem**

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті розглянуто особливості конкуренції між небанківськими фінансовими установами на ринку споживчого кредитування України. Показано зростаючу роль таких установ, як кредитні спілки, фінансові компанії та ломбарди, які намагаються конкурувати з банками, пропонуючи споживачам гнучкі умови та інноваційні рішення. Проведено аналіз факторів, що впливають на конкурентну позицію небанківських фінансових установ, таких як цифровізація процесів, розробка нових продуктів, індивідуальний підхід до клієнтів і партнерські програми з ритейлерами. Охарактеризовано тенденції, що притаманні ключовим показникам розвитку небанківських фінансових в Україні. Визначено основні проблеми, з якими стикаються небанківські фінансові інституції, та стратегії, які вони використовують для адаптації до змін на ринку, що дозволяє їм ефективно задовольняти потреби клієнтів у фінансових продуктах.

Ключові слова: фінансовий ринок, кредитний ринок, фінансові інституції, небанківські фінансові установи, ринок споживчого кредитування, конкуренція, кредитні спілки, фінансові компанії, ломбарди.

The article discusses the features of competition between non-bank financial institutions in the consumer lending market of Ukraine. It highlights the growing role of institutions such as credit unions, financial companies, and pawnshops, which are trying to compete with banks by offering consumers flexible terms and innovative solutions. It is argued that the equal functioning of various financial institutions positively impacts the overall financial market and its individual components. Through expanding financial inclusion, borrowers gain access to better conditions, and competition between financial institutions stimulates their effective development. An analysis of the factors affecting the competitive position of non-bank financial institutions is provided, including the digitization of processes, the development of new products, personalized approaches to clients, and partnerships with retailers. It is concluded that non-bank financial institutions can quickly adapt their strategies to the changing conditions of the consumer lending market. This factor is one of the most important competitive advantages of non-bank financial institutions. The article characterizes the trends in the key indicators of the development of non-bank financial institutions in Ukraine. It is established that, in the majority of cases, the number of non-bank financial institutions, after reaching its peak, has gradually decreased. This decline began before February 2022 and had deep internal causes. The article identifies the main problems faced by non-bank financial institutions and the strategies they use to adapt to market changes, allowing them to effectively meet the needs of clients for financial products. It is emphasized that the vast majority of non-bank financial institutions have low financial potential and have been unable to increase their assets over time. This primarily applies to credit unions, while pawnshops and financial companies have proven more adaptable to consumer lending market competition. This leadership is based on the extensive use of digital technologies.

Keywords: financial market, credit market, financial institutions, non-bank financial institutions, consumer lending market, competition, credit unions, financial companies, pawnshops.

Постановка проблеми. Ринок споживчого кредитування є надзвичайно динамічним сегментом сучасного фінансового ринку. Попит на споживчі кредити зростає оскільки гро-

мадяни шукають фінансові можливості для задоволення особистих потреб – від купівлі побутової техніки до фінансування власного відпочинку. Досить часто ці потреби не

можуть бути задоволені за рахунок власних ресурсів. Але в умовах засилля маркетингових технологій розраховувати на зменшення попиту, на наш погляд, не варто. В свою чергу, цей попит, який постійно зростає, створює сприятливі умови для конкуренції на фінансовому ринку, яка, в кінцевому варіанті, стимулює розвиток як банків, так і небанківських фінансових інституцій. Конкурентна боротьба між учасниками ринку має значний вплив на умови кредитування, формування процентних ставок та доступність кредитних коштів. Саме конкурентні механізми можуть не тільки суттєво поліпшити умови запозичень для споживачів, але й залучити на ринок нових гравців, що в кінцевому варіанті призведе до розширення фінансової інклюзії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стратегічних аспектів діяльності небанківських фінансових установ приділялося достатньо уваги в наукових працях. Зокрема, А. Буряченко, М. Гапонюк, Т. Бороденко Т. висвітлюють сучасний стан розвитку ринку фінансових послуг в Україні, а основна увага зосереджена на різноманітності та значущості ролі небанківських фінансово-кредитних установ, як ключових посередників фінансового середовища [1]. У статті С. Черкасової, Л. Медвідь, Н. Міценко розглянута діяльність таких небанківських інституцій в Україні як кредитні спілки, ломбарди та фінансові компанії. Наголошено, що подальший розвиток кредитної діяльності в небанківському фінансовому секторі вимагає удосконалення його державного регулювання. Необхідним є більш надійний захист позичальників коштів з боку держави та підвищення їх фінансової грамотності [2]. У статті Н. Трусової, І. Якушевої, Н. Радченко розглянуто основні аспекти функціонування кредитних спілок на вітчизняному ринку фінансових послуг, їх роль і задачі в сучасній фінансовій системі; проаналізовано стан, проблеми діяльності та обґрунтовані напрямки активізації потенціалу кредитних спілок [3]. В свою чергу, Ю. Нікольчук наводить спільні та відмінні риси між банками та небанківськими фінансово-кредитними установами, а також методику скорингу з оцінки кредитного ризику за особовими пластиковими картками [4]. Т. Венгуренко та С. Гончар у своїй праці висвітлюють становлення та розвиток кредитних спілок в Україні, а також окреслено перспективи їх діяльності на вітчизняному фінансовому ринку України [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значні доробки

в теорії небанківських фінансових установ, їх діяльності на ринку, питанням конкуренції приділялось, на наш погляд, недостатньо уваги, як і самому ринку споживчого кредитування, який характеризується високою динамічністю, значним рівнем ризиків та залежністю від макроекономічних факторів. Конкуренція на цьому ринку посилюється через зростаючий попит на споживчі кредити, швидкий розвиток технологій, тривале домінування банків. Відповідно, існуючі теоретичні та практичні положення щодо конкуренції на ринку споживчого кредитування України мають бути актуалізовані.

Мета статті полягає в аналізі конкуренції між небанківськими фінансовими установами на ринку споживчого кредитування в Україні, визначенні їх основних конкурентних переваг, які дають можливість закріпитися на ринку, а інколи навіть виграти конкурентну боротьбу у банків в умовах мінливого макроекономічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Беззаперечно, що одним із основних показників стабільності та розвитку фінансової системи країни є наявність розгалуженої та ефективної мережі фінансових посередників, до якої входять і небанківські фінансові організації [6]. Але наявність таких фінансових посередників апіорі означає і гостру конкурентну боротьбу між ними. У фаховій літературі існують різні підходи до суті конкурентної позиції. Одні автори стверджують, що вона відображає порівняльну оцінку головних параметрів компанії стосовно лідера ринку [7]. Інші розглядають її як положення корпорації на ринку пропонування товарів і послуг або ж у певному сегменті чи секторі ринку у співвідношенні з іншими конкурентами [8]. Насамкінець, конкурентна позиція визначається як комплексна оцінка стану підприємства в умовах конкурентного середовища, яка формується в результаті діалектичного розвитку конкурентних взаємовідносин [9].

Очевидно, що конкурентна поведінка на ринку кредитування, зокрема – споживчого кредитування має свої особливості. У цьому контексті виділяють два рівні [10, с. 109]: індивідуальна конкуренція, де змагаються окремі кредитні установи; групова конкуренція, що відбувається між групами кредитних організацій. Також можна говорити про існування конкуренції між фінансовими інституціями, а також конкуренції між позичальниками (покупцями фінансових послуг). Ці два види конкуренції існують паралельно, проте їхня про-

порція може змінюватися залежно від умов на ринку. Небанківські фінансові інституції виступають вузькоспеціалізованими посередниками, мають специфічні правила та обмеження в управлінні й розміщенні фінансових ресурсів. Якщо розглядати групову конкуренцію, то саме небанківські фінансові посередники виступають конкурентами банків у сфері споживчого кредитування, хоча мають і спільні з ними риси (табл. 1).

Небанківські фінансово-кредитні організації досить швидко зайняли свою нішу на ринку споживчого кредитування в Україні, хоча їх кількість поступово зменшується (рис. 1).

Протягом періоду спостережень фіксується стале скорочення кількості ломбардів. Якщо у 2016 році їх налічувалося 482 од., то до 2024 року залишилося лише 146 од. Найбільш різке скорочення відбулося після

2021 року, коли кількість ломбардів знизилася з 261 до 183 (на 30% за рік), а в наступному році ще на 20,2%. Схожа тенденція спостерігається і з кредитними спілками: у 2016 році їх було 588 од., але до 2024 року залишилося всього 133 од. На відміну від ломбардів і кредитних спілок, кількість фінансових компаній збільшувалася до 2020 року, коли з 711 компаній у 2016 році їх кількість зросла до 986 од. Проте після 2020 року починається спад до рівня 559 од.

Скорочення небанківських фінансових установ стало сталою тенденцією на протязі тривалого періоду. Протягом 2021 року Національний банк України продовжував закладати основу для підвищення довіри до ринку небанківських фінансових послуг. Було реалізовано низку важливих кроків для впорядкування та стабілізації ринку, покращення його

Таблиця 1

Спільні та відмінні між банками та небанківськими фінансовими установами

Спільні риси	Відмінні риси	
	Банківські установи	Небанківські фінансові установи
Операції здійснюються на одному ринку	Ризик є нижчим, ніж у небанківських установах	Ризикованість фінансових операцій досить висока
Забезпечують опосередковане фінансування учасників економічної діяльності	Широка спеціалізація фінансової діяльності	Вузька спеціалізація
Формують фінансові ресурси шляхом емісії фінансових активів	Мають прямий вплив на формування пропозиції грошей на ринку	Не мають впливу на формування грошового механізму
Конкуренція за клієнтів	Мають дозвіл на здійснення великої кількості операцій	Невеликий перелік фінансових послуг
Формуючи свої ресурси, випускають боргові зобов'язання, які можуть реалізовуватися на ринку, як додатковий фінансовий інструмент.	Окремий банк діє на всіх сегментах ринку фінансових послуг	Окрема фінансова установа діє лише на окремих сегментах ринку фінансових послуг
Розміщуючи свої ресурси в доходні активи, купують боргові зобов'язання, створюючи власні вимоги до інших економічних суб'єктів.	Перевіряють потенційного клієнта на рівень офіційного доходу, кредитну історію, наявність дійсних кредитів	Не проводять перевірку даних про клієнта та не враховують це при видачі кредиту
Мають однакові зобов'язання та вимоги.	Для оформлення кредиту потрібно досить багато необхідних документів	За наявності мінімальної кількості документів можуть швидко оформити кредит.
Діяльність регулює НБУ.		

Джерело: сформовано автором на основі [4; 11]

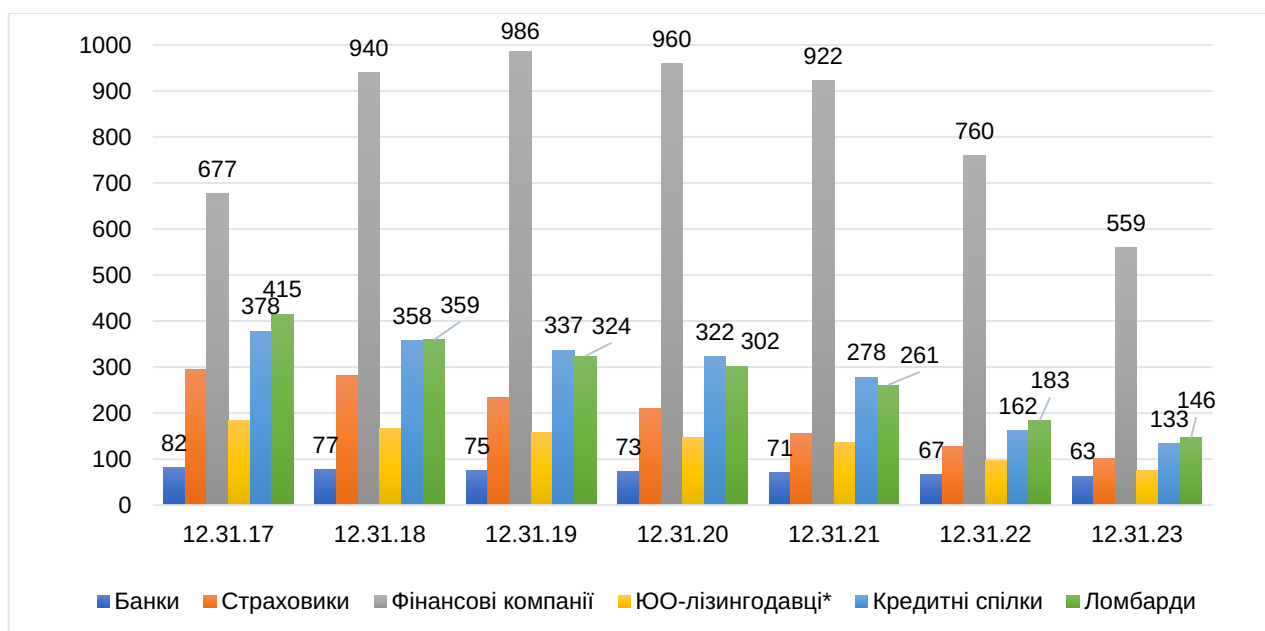

Рис. 1. Кількість надавачів фінансових послуг 2017–2023 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [12; 13]

прозорості, підтримки розвитку і посилення захисту прав споживачів. У цей час небанківський сектор проходив активну трансформацію та оздоровлення. Компанії, які не здійснювали активну діяльність, або добровільно залишали ринок, або через реалізацію відповідних рішень Регулятора.

Незважаючи на скорочення кількості установ, їх сукупні активи продовжували зростати, особливо, в сегменті фінансових компаній. З 2017 по 2023 роки активи кредитних спілок залишаються на невисокому рівні, з невеликими коливаннями: від 2 млрд грн у 2017-2019 роках до 1 млрд грн з 2022 року. Фінансові компанії демонструють стабільне зростання, збільшивши активи з 108 млрд грн у 2017 році до 251 млрд грн наприкінці 2023 року (132%). Активи ломбардів залишаються стабільними на рівні близько 4 млрд грн протягом 2017–2023 років, за винятком невеликого зростання на 25% до 5 млрд грн у середині 2023 року, яке до кінця року знову повернулося до 4 млрд грн.

Прикладом індивідуальної конкуренції на ринку споживчого кредитування є різноманітні рейтинги, як дають споживачам значну інформацію про окремі фінансові інституції [14–15]. Тому фінансові інституції намагаються усіляко покращити свої позиції в таких рейтингах.

На сьогоднішній день ринок споживчого кредитування є досить насиченим, і конкуренція між різними типами небанківських установ доволі інтенсивною. Кожен з цих видів уста-

нов намагається знайти свою нішу та привабити клієнтів, пропонуючи унікальні продукти або кращі умови кредитування. Так, кредитні спілки зосереджуються на довірі та взаємній підтримці між своїми учасниками, фінансові компанії – на легкості та швидкості доступу до кредитів, тоді як ломбарди пропонують прості й доступні позики під заставу. Така конкуренція стимулює підвищення якості послуг і сприяє збільшенню доступу до фінансових ресурсів для населення.

Розглянемо основні критерії, за якими різні небанківські фінансові установи можуть відрізнятися між собою. Саме набір цих критеріїв і відображає специфіку діяльності кожної небанківської фінансової установи на ринку споживчого кредитування (рис. 2).

Відмінна риса конкуренції між кредитними спілками, фінансовими компаніями та ломбардами на ринку споживчого кредитування в Україні полягає в тому, що кожен з цих видів установ орієнтується на різні групи клієнтів, пропонує особливі продукти та застосовує власні конкурентні стратегії. Така різноманітність створює специфічні умови конкуренції, які значно відрізняються від звичайної конкуренції між банківськими установами – цільова аудиторія, продуктова диференціація, конкурентні стратегії, регуляторне середовище, фінансова стабільність і ризики.

Аналіз конкурентної поведінки фінансових установ на ринку споживчого кредитування можна здійснювати на основі кількох ключо-

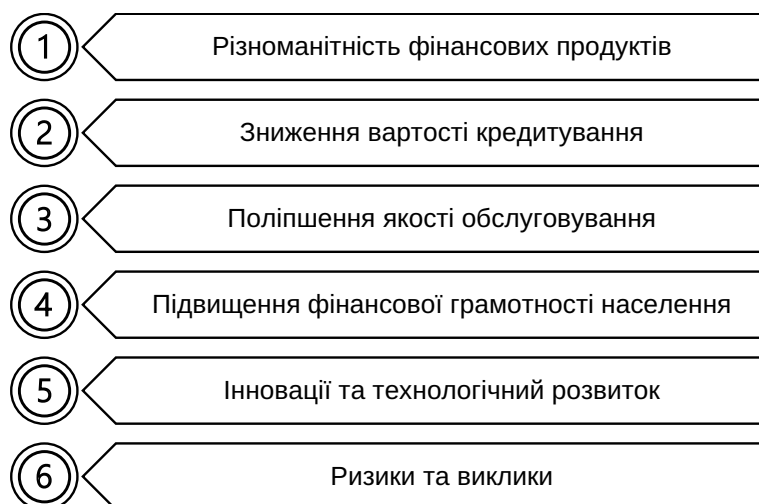

Рис. 2. Основні аспекти конкуренції небанківських фінансових установ на ринку споживчого кредитування

Джерело: сформовано автором

вих показників, які дозволяють оцінити позиції установ на ринку, ефективність їхньої діяльності, а також здатність до адаптації в умовах конкуренції. Основні показники, на основі яких можна здійснювати такий аналіз наступні – ринкова частка, обсяги кредитного портфеля, вартість кредиту, рівень простроченої заборгованості, кількість клієнтів, середній розмір кредиту, час ухвалення рішення про кредит, рівень задоволеності клієнтів, інноваційність продуктів та послуг, результативність.

Аналізуючи вищезгадані показники, можна сформувати всебічне розуміння конкурентних стратегій різних фінансових установ на українському ринку споживчого кредитування, а також оцінити їхні переваги та недоліки, здатність до адаптації та розвитку в умовах змінюваного ринкового середовища. Конкурентна поведінка небанківських фінансових установ на ринку споживчого кредитування залежить від кількох факторів, серед яких основними є тип компанії та механізм її регулювання, рівень конкуренції в кожному сегменті ринку, а також споживча поведінка щодо їхніх кредитних продуктів.

Наприклад, кредитні спілки є неприбутковими фінансовими організаціями, які можуть надавати кредити виключно своїм членам, використовуючи для цього залучені депозити або пайові внески. На 31 грудня 2023 року серед 133 зареєстрованих кредитних спілок 34 функціонували на основі виключно пайових внесків. Як вже говорилося, протягом останніх семи років ринок кредитних спілок зазнав значного скорочення – зменшилася і кіль-

кість учасників і розмір активів. Падіння цього сегменту було значно посилене в 2022 році через повномасштабне вторгнення Росії, що призвело до призупинення діяльності деяких спілок через окупацію, економічну кризу та ризики. Найбільший попит серед членів спілок мають споживчі кредити – вони складають 53,4% від усього портфеля станом на кінець 2023 року.

Фінансові компанії сьогодні є основними гравцями на ринку небанківського кредитування, маючи великий потенціал для розвитку бізнесу, здатного конкурувати з банками. Їхній швидкий ріст обумовлений відсутністю суворих регуляторних обмежень. Після змін у 2020 році, коли Національний банк України почав контролювати небанківські установи, на ринку розпочався процес консолідації та виходу неактивних компаній. Водночас регулятор посилив вимоги до фінансового стану установ та їхньої звітності. Зростання потенціалу фінансових компаній багато в чому пов'язане з їх активною позицією на ринку кредитування населення. У випадку з кредитуванням населення фінансові компанії пропонують гнучкі умови, орієнтуючись на специфічні потреби клієнтів, що робить їх більш привабливими порівняно з іншими фінансовими інституціями.

Загалом, небанківські кредитні установи поступово збільшують свою роль у наданні позик як бізнесу, так і населенню. Проте, говорити про стійкість тенденцій у цій сфері ще надто рано. Хоча окремі небанківські фінансові установи досить швидко розвиваються,

але їх сукупні активи досі в 7,5 разів менші ніж активи банків, що є одним із ключових факторів домінування банків на ринку споживчого кредитування.

Висновки. З метою утримання конкурентних позицій на ринку споживчого кредитування небанківські фінансові установи застосовують цілий ряд інструментів. Зокрема:

1. Цифровізація та автоматизація – відбувається впровадження сучасних IT-рішень для автоматизації процесів, що скорочує час обробки кредитних заяв та знижує витрати на обслуговування.

2. Продуктові новації – небанківські фінансові установи постійно розширюють спектр своїх послуг, пропонуючи нові продукти.

3. Індивідуальний підхід до клієнта – забезпечення індивідуальних умов кредитування для кожного клієнта, що підвищує лояльність та залучає більше позичальників.

4. Партнерські програми з ритейлерами – співпраця з мережами магазинів дозволяє надавати кредити на придбання товарів,

що розширює клієнтську базу та збільшує доходи.

5. Активна маркетингова діяльність – небанківські фінансові установи активно використовують рекламу, акції та програми лояльності, щоб привернути увагу клієнтів.

Але при цьому треба зауважити, що зазначені вище інструменти властиві насамперед фінансовим компаніям та ломбардам, ринок послуг кредитних спілок перебуває у стагнації, а його учасники менш активні з позиції конкурентної боротьби. Конкуренція на ринку споживчого кредитування створює як можливості, так і виклики для небанківських фінансових установ. Завдяки своїм гнучким підходам та швидким технологічним рішенням, небанківські фінансові інституції здатні ефективно конкурувати з банками та задовольняти потреби клієнтів у споживчих кредитах. Однак для підтримки своїх конкурентних позицій вони мають постійно вдосконалювати свої продукти, впроваджувати інновації та адаптуватися до змін у регуляторному середовищі та споживчих вподобаннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бороденко Т., Буряченко А., Гапонюк М. Діяльність небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-4>.
2. Черкасова С., Медвідь Л., Міценко Н. Аналіз кредитної діяльності небанківських фінансових установ. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-6>.
3. Трусова Н., Якушева І., Радченко Н. Діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг: стан, тенденції, перспективи. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. Економічні науки*. 2021. № 1(43). С. 67–72.
4. Нікольчук Ю. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні в сучасних умовах. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 2. С. 115–120.
5. Венгуренко Т., Гончар С. Сутність функціонування кредитних спілок в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 123–127.
6. Давиденко Н. Концептуальна модель оцінки фінансового стану банківських установ. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 9. С. 30–37.
7. Белова Т., Крайнюченко О., Єрощина Н. Конкурентні позиції підприємства на ринку: проблеми визначення та оцінювання. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 4. С. 101–105.
8. Котлик А. Дослідження сутності ключових понять теорії конкурентоспроможності підприємства та зв'язків між ними. *Управління розвитком*. 2011. № 4. С. 135–136.
9. Квятковська Л., Кулінічев П. Формування моделі оцінки конкурентної позиції машинобудівного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*, 2014. № 6. Частина 2. С. 183–188.
10. Кармінський А., Жданова О. Сучасні тенденції банківських інновацій. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 2. С. 106–118.
11. Вовчак О., Антонюк О. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 148–158.
12. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2022-11.pdf?v=7 (дата звернення: 10.02.2025).
13. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-berezen-2024-roku> (дата звернення: 10.02.2025).
14. Надійні ломбарди. Рейтинг надійності ломбардів. URL: <https://eurofinance.com.ua/nadiyni-lombardi-reyting-nadiynosti-lombardiv> (дата звернення: 10.02.2025)

15. Корнилюк Р. Взяти у борг: як працювали кредитні спілки 2021 року. URL: <https://mind.ua/openmind/20236490-vztyati-u-borg-yak-pracyuvali-kreditni-spilki-2021-roku> (дата звернення: 10.02.2025).
16. За підсумками 2020 року кредитні спілки суттєво погіршили якість кредитного портфеля. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/04/06/62753177/> (дата звернення: 10.02.2025).
17. Дослідження потреб у кредитуванні населення та бізнесу України. Аналітичний звіт. 2020. URL: [pikhttps://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_1737a9619d169a68b89fec445f336505.pdf](https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_1737a9619d169a68b89fec445f336505.pdf) (дата звернення: 10.02.2025).

REFERENCES:

1. Borodenko T., Buryachenko A., Haponiuk M. (2023) Diialnist nebankivskykh finansovykh ustanov na rynku finansovykh posluh [Activities of Non-Banking Financial Institutions in the Financial Services Market]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-4>.
2. Cherkasova S., Medvid L., Mitsenko N. (2022) Analiz kredytnoi diialnosti nebankivskykh finansovykh ustanov [Analysis of Credit Activities of Non-Banking Financial Institutions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 36. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-6>.
3. Trusova N., Yakusheva I., Radchenko N. (2021) Diialnist kredytnykh spilok na rynku finansovykh posluh: stan, tendentsii, perspektyvy [Activities of Credit Unions in the Financial Services Market: Status, Trends, Prospects]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho. Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 67–72.
4. Nikolchuk Yu. (2022) Perspektyvy rozvytku spozhyvchoho kredytuвання v Ukraini v suchasnykh umovakh [Prospects for the Development of Consumer Lending in Ukraine Under Current Conditions]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, vol. 2, pp. 115–120.
5. Venhurenko T., Honchar S. (2020) Sutnist funktsionuvannya kredytnykh spilok v Ukraini. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 31, pp. 123–127.
6. Davydenko N. (2006) Kontseptualna model otsinky finansovoho stanu bankivskykh ustanov [Conceptual Model for Assessing the Financial Condition of Banking Institutions]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 9, pp. 30–37.
7. Belova T., Krainyuchenko O., Yeroshyina N. (2013) Konkurentni pozytsii pidpriemstva na rynku: problemy vyznachennia ta otsiniuvannya [Competitive positions of an enterprise in the market: problems of definition and evaluation]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 4, pp. 101–105.
8. Kotlyk A. (2011) Doslidzhennia sutnosti kluchovykh poniat teorii konkurentospromozhnosti pidpriemstva ta zviazky mizh nymy [Research of the Essence of Key Concepts in Enterprise Competitiveness Theory and Their Interconnections]. *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 4, pp. 135–136.
9. Kviatkovska L., Kulinichev P. (2014) Formuvannia modeli otsinky konkurentnoi pozytsii mashynobudivnoho pidpriemstva [Forming a Model for Assessing the Competitive Position of a Machine-Building Enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomichni nauky*, vol. 6, pp. 183–188.
10. Karminskyi A., Zhdanova O. (2013) Suchasni tendentsii bankivskykh innovatsii [Modern Trends in Banking Innovations]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, vol. 2, pp. 106–118.
11. Vovchak O., Antoniuk O. (2016) Spozhyvche kredytuвання v Ukraini: suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku v umovakh finansovo-ekonomichnoi nestabilnosti [Consumer Lending in Ukraine: Current Status and Development Trends Amid Financial and Economic Instability]. *Yevropeiski perspektyvy*, vol. 2, pp. 148–158.
12. Ohliad nebankivskoho finansovoho sektoru, berezen 2022 [Review of the Non-Banking Financial Sector, March 2022]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2022-11.pdf?v=7 (accessed February 10, 2025).
13. Ohliad nebankivskoho finansovoho sektoru, berezen 2024 [Review of the Non-Banking Financial Sector, March 2024]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-financevogo-sektoru-berezen-2024-roku> (accessed February 10, 2025).
14. Nadiini lombardy. Reytynh nadiinosti lombardiv [Reliable Pawnshops. Pawnshop Reliability Rating]. Available at: <https://eurofinance.com.ua/nadiyni-lombardi-reyting-nadiynosti-lombardiv> (accessed February 10, 2025).
15. Korniliuk R. Vztyati u borh: yak pratsiuvaly kredytni spilky 2021 roku [Borrowing: How Credit Unions Operated in 2021]. Available at: <https://mind.ua/openmind/20236490-vztyati-u-borg-yak-pracyuvali-kreditni-spilki-2021-roku> (accessed February 10, 2025).
16. Za pidsumkamy 2020 roku kredytni spilky suttyevo pohirshly yakist kredytnoho portfelia [At the End of 2020, Credit Unions Significantly Deteriorated the Quality of the Credit Portfolio]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2021/04/06/62753177/> (accessed February 10, 2025).
17. Doslidzhennia potreb u kredytuванні naselennia ta biznesu Ukrainy [Study of Credit Needs for the Population and Businesses of Ukraine]. *Analitichnyi zvit*. Available at: https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_1737a9619d169a68b89fec445f336505.pdf (accessed February 10, 2025).